

POGINAĆ (204) *vb pf*

o jasne.

inf poginać (12). ◇ *fut* 3 *sg* poginie (5). ◇ *1 pl* pogini(e)my (8), pogini(e)m (1); -(e)my : -(e)m *SkarKazSej* (1:1). ◇ *2 pl* poginiecie (16). ◇ *3 pl* pogina (39). ◇ *praet* 3 *sg f* poginęła (4). *n* poginęło (38). ◇ *1 pl -smy* poginęli (1). ◇ *3 pl m pers* poginęli (40), pogineli (1); -ęli : -eli *BibRadz* (7:1). *subst* poginęły (8), poginęli (2) [*cum N części prac, królestwa*] *KwiatKsiąż, BiałKaz*. ◇ *plusq* 3 *sg n* poginęło było (1) *RejPos*, było poginęło (1) *RejZwierc*. ◇ *3 pl subst* były poginęły (1). ◇ *imp* 3 *pl* niechąjże pogina (1). ◇ *con* 1 *pl m pers* bychmy poginęli (2) *RejWiz, BibRadz*, byśmy poginęli (1) *Mącz*. ◇ *2 pl m pers* byście poginęli (2). ◇ *3 pl m pers* by poginęli, poginęliby (13), bogdaj pogineli (1) *PaprUp*, by pogineli (1) *RejKup*. *subst* by poginęły (2), by poginęli (1) [*cum N: rzeczy*] *RejKup*. ◇ *con praet* 1 *pl m pers* bychmy byli poginęli (1). ◇ *part praet act* poginawszy (1).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVII w.

1. *Umrzeć, zwłaszcza nienaturalną śmiercią, często: polec w walce (o wielu); perire HistAl, Vulg, PolAnt; consumi Miech, Vulg; cadere Miech; mori HistAl; corrumpi PolAnt; interire Vulg (171) : BierEz* 14, L3v; *Iełth ta ziemia w rowni, [...] w niey nikh nieprzebywa abowiem wśzytci iey obywace wypędzeni y rozproźeni po cudzich ziemiach poginęli. MiechGlab* 41; *Iedno natho [doktorzy] pieczą mayą Cocz by chorzj pogynelj Kieło by pozytek mielj RejKup* q5v; *HistAl* E4, F4v, K6; *LubPs* ee, ee2; *RejWiz* 180v, 190v; *Leop Sap* 18/19, *Thren* 1/19; *RejZwierc* 33v, 41v; *BibRadz Gen* 7/[23], *Ios* 23/13, *Esth* 4/14, *Is* 41/11, *Thren* 4/5, *I* 171b *marg*; *OrzRozm* S; *Philip Krol Hiłzpańki y Angielski od Turkow porażon/ ná morzu Medyteránfkim/ to iest między Hiłzpanią/ á Afryką gdzie ludu y dział wielkich poginęło wiele. BielKron* 239, 60v, 185v, 209, 261 v, 297v (9); *OrzQuin* K3v; *RejAp* 35v, 60, 95, 108; *A Prorok powieda/ iż tácy ludzye niedbáli w proftotach swoich pogina. RejPos* 190v, 198v; *BiałKat* 131; *Iuż fie górnik grzebie pod ciężką ziemię/ chocia y wie iż ich tám niemáło przed tym poginęło. RejZwierc* 65v; *A ci co tym łzáfuią rżadem to názwáli/ Bá práwie rżad/ bo łobie dofyć náłápáli. A nie baczą nędznicy iż też s czáfem płyną/ Ledá kiedy s tym rżadem y łami pogina. RejZwierc* 248v, 42v, 64v, 88, 261v; *WujJud* 16v; *BudBib Sap* 14/6, 18/12, 19, *Ps* 36/20, *Ier* 6/21, 10/15; *HistHel* B4; *BiałKaz* H4; *PaprPan* F12v; *SkarŻyw* 531; *StryjKron* 51; *KochSz* A4v; *Zádawłzy mu tedy cudzołstwo/ przyłzło do fedycyey/ á záthym iedni do iednego/ drudzy do drugiego przyłczywłzy fie vdáli fie do bitwy/ w czym wiele Pánow zacnych poginawłzy/ połpolstwo Rzeczpołpolitą ofięgnęło. Phil* Q4; *GórnTroas* 42; *PowodPr* 84; *CzahTr* E2; *SkarKazSej* 665a, 673b, 683a [2 r.], 695a.

poginać dla kogo, dla czego [= z czyjego, jakiego powodu] (14): *Wiele ich vpádło od mieczá: á włłákze nie thák wiele iáko ich poginęło dla ięzyká łwego. Leop Eccli* 28/22; *BibRadz Ion* 1/14, 4. *Esdr* 9 *arg*; *iáko dla iedney niewiáłty wiele zacnych krolow y kfiążąt y ludu połpolitego poginęło z Grecyey BielKron* 58, 187, 215; *RejAp* 37; *RejPos* 322; *RejZwierc* 33, 46v [2 r.], 47v [2 r.]; *WerKaz* 297.

poginać od kogo, od czego (żywotne) [= kto zabil] (6): *HistAl* H6v, N3; *Ani kufimy Kryłtułá iáko niektorzy z nich kułili/ y od wężow poginęli. BibRadz* 1. *Cor* 10/9, 1/10; *WujNT* 1. *Cor* 10/9, 1. *Cor* 1/10.

poginać od czego (7): *MiechGlab* 4; Lepiey fię tym ftáło co zginęli od mieczá/ niż tym co poginęli od głodu [*interfectis fame*] *BibRadz Thren* 4/9, 4.*Esdr* 12/27; Lepiey było ábyfmy byli w Egipcie pomárli/ niżli thám mamy poginać od mieczá *BielKron* 40v; *Mqcz* 402d; *RejZwierc* 194; *WisznTr* 33.

poginać przez co (5): *BibRadz* I 418d *marg*; Ieft też to niemoc wielka álbo wrzod pod łóńcem/ chowác fkárby ná fwe złe/ bo przez ich złą fpráwę wiele poginęło gofpodarzow ich *BielKron* 80v, 95; Nie mogli by Turek ták wiele ludzi zebrác ku walce iáko ich wiele poginęło domá przes wnątrzne walki w Niemcech/ we Włófzech á Fráncyey *BielSpr* 57v, 62.

poginać czym (6): *OpecŻyw* 106v; Támże ich mnoftwo na wierchu gory Fefulanu głodem poginęło *MiechGlab* 38; *LubPs* R6; *WujNT Matth* 26/52; Iedni z was poginiećie głodem/ drudzy mieczem/ á trzeci fię po świcie rofprofzyćie. *SkarKazSej* 706a. Cf »walkami poginać«.

poginać za czym [= z *jakiego powodu*] (1): Kátyliná [...] nábuntowawfzy fobie wiele towarzýftwá zburzył był ták miáło pod figurą tego że o wolności czynił/ ták że wiele ludzi poginęło zá onym złym wżeteczeńftwem iego/ á zá wniefionym vmyflem fprofnym iego. *RejZwierc* 98.

W przeciwstawieniu: »poginać ... zbawić duszę [= *życie*]« (2): ftanie przed oblicznofcią moią Iob Dániel Noe/ to ieft/ s táką wiarą y s táką nádzieią iáko oni byli/ thedy niewierni pogina/ á ci zbáwiá duŕze fwoie. *RejAp* 83, 135.

Przysłowie bibl.: Wfitycy ciém ktorzy biorą miecz/ mieczem pogina *OpecŻyw* 106v; *WujNT Matth* 26/52.

Zwroty: »ginać poginać« (1): Oświadczam fię ná was dzifia niebem y ziemiá/ iŕz ginać poginiećie [*pereundo peribitis*] rychło z ziemie do ktorey záydziećie zá Iordan oŕieć iá *BudBib Deut* 4/26.

»marnie, mizernie, źle, złą śmierciá poginać« = *zginąć nienaturalną śmierciá* (13:1:1:1): *RejJóz* M4; Tak ze też dziatki powynny [...] wŕziŕtki wczefnoŕcy czynić rodziczom fwoim/ chczáli być dŕugo ziwy ná fwiecie/ áby przed czáfsem niepomarły/ albo złą fmierniá niepogynęły. *SeklKat* H; Ci z nádzeyými fwemi márnye poginęli/ Co w mocnych zbroyách fwoich vfánye fwe myeli *LubPs* E4, P4v, R6, Y2v, Z2 *marg*; *RejAp* 95v; *RejPos* 139, 159v, 172, 264v, 306; *ArtKanc* S7v; ale bogday taci pierwey zle fami pogineli ániŕzlibi kiedi co dla ich nadetoŕci przife miało ná R:P: *PaprUp* E2v; wiele krolow y Cefárzow y vczonych ludzi w fwoiey fękcie mieli: á przecię mizernie poginęli *WujNT* 417.

»na walce, na wojnie, w bitwie, walkami poginać« [*szyk zmienny*] (3:2:1:1): Poginęli w they bithwie [*ceciderunt in eo conflictu*] Crifthinus Sulkowicz z Niedzwiedza/ Mikolay Witowicz/ Woyciech Stámpoticz, Zament Suliŕław/ Grambina, wŕzytko czni ryczyrze y wiele inŕzych znakomitich *MiechGlab* 8; *BielKron* 203 [2 r.]; *BielSpr* 62; Nárzekác będą pánienki nie máiac oblubieńców/ Będá nárzekác niewiáfty vtráciwŕzy męże/ y będą tefz nárzekác corki ich nie máiac rátkunku. Oblubieńcy ich pogina ná walce [*in bello consumentur*]/ á mężowie od głodu pozdycháią. *BudBib* 4.*Esdr* 16/35; Ná tey woynye/ powiada/ wŕzyfcy poginiećie/ Kiedi s królem Syriyŕkiem/ woiowác będązycye. *HistHel* D2v; *SkarKazSej* 704b.

»poginać bez wieŕci (a. wiadomoŕci), cicho, tajemnie« [*w tym: tajemnie, bez wiadomoŕci*] (1) [*szyk zmienny*] (2:1:1): Spráwuymyŕz ŕie iáko ci ktore ŕzczęŕcie pieŕci/ Bychmy nie poginęli práwie y bez wieŕci. *RejWiz* 17v; A oni wŕzetecznicy ćicho poginęli/ Iáko ŕie fpráwowáli ták też y ŕłynęli. *RejWiz* 99v; *SkarŻyw* 131.

Szeregi. »poginać i pomordowan być« (1): iáko wiele ludzi poginęło y pomordowano ięft/ ktorzy ię ię przeciwili głošom á frogim dekrethom tych obrázow. *RejAp* 114v.

»pomrzeć albo (i) poginać« (2): Gdy na nas iępołu patrzał a ięnadz ię [synów] wipominał ięftli mu też po marli [!] albo po ginęli [!] Tedy mu wipominaiąc tak ty ięzy pływęły *RejJóz* M7v; *StryjKron* 260.

»poginać i upaść« (1): Wiele ich poginęło y vpádło [perierunt et iugulati sunt]/ á wiele ich dla niewiaft zgrzeftzyło. *BibRadz* 3.Esdr 4/27.

W przen (2) : Po iępołu z nyewyernemi [grzesznicy] zapłátę ięwá wzyęli/ Od obliczności twoyey w ięfyficy poginęli. *LubPs* F; *CzechEp* 39.

Przen: *Zostać potępionym, nie dostąpić zbawienia* (30) : *SeklKat* Ev; *Leop* 1.Cor 15/18; Poginęli ię ktorzy nie prawdziwie w Pánu żyli *BibRadz* II 141 a *marg*, 1.Cor 15/18; rátyy nas miły Panie/ bo ięftli nie będzie opieki ięwięty twoyey/ pewnie o ięwey mocy poginiemy. *RejPos* 51v, 215; *BiałKat* 23v; *GrzegŚm* 5; *WujJud* 232v, 249; *BudBib* Esdr 4/37, 4.Esdr 8/54; *BiałKaz* B3; *BudNT* Rom 2/12; *CzechRozm* 220; *SkarJedn* 169; chwyćcie ię karnośći/ áby ię Pan nierozgniewał á wyftie niepoginęli. *SkarŻyw* 510; *CzechEp* 34; *ReszPrz* 92; A práwie ze w ięzelikákiey iętrony/ potrzebuem twoy obrony/ ktorey gdy mieć nie będziemy/ w ięzycy rázem poginiemy. *ArtKanc* I17v, K19; Lecz ięftli Chrifus nie powtał: tedyć [...] y ię poginęli/ ktorzy záfnęli w Chrifufie. *WujNT* 1.Cor 15/18, *Matth* 10/6, *Rom* 2/12, *Iudae* 11; *WysKaz* 32; *SkarKazSej* 659a, 667a, 673b.

Fraza: »poginać wieczną śmiercią« (1): áby ten ięwięty á niewinny Pan/ vmárl zá w ięztyki/ ábychmy mu byli niebożátká w ięzycy nie poginęli/ oná wieczną śmiercią/ która ná nas iękázána była. *RejPos* 104v.

a. *O zwierzętach, insektach* (3) : Albo warz koperwáfer z czárnuchá w wodzie/ á oná iuchá plufkwy poléway tedyć pewnie poginą. *SienLek* 159; *Strum* O4.

Przen (1) :

Zwrot: »marnie poginać« (1): iz tá nieięláchetna ięzaráncza [ij. *źli ludzie*] thákież ná iękákawfzy ię á obzárzy ię márnie iáko y oná [tj. *prawdziwa szarańcza*] poginać á zátrácona być mufti. *RejAp* 78v.

Szereg: »poginać a zatracony być« (1): *RejAp* 78v cf *Zwrot*.

2. *Przestać istnieć; ulec zniszczeniu, zagładzie (o wielu); perire* *PolAnt*, *Vulg* (20) : *Diar* 74; *Spráwiedliwość*/ *wiárá*/ *pokoy* *prawdá*/ *wftyd*/ *miłofierdzye*/ y *ine* *cnoty* *poginą*. *BielKron* 135v; *GrzegRóżn* H4v; *KochSat* Bv; *OrzQuin* K3v, X4; *RejAp* 73v; czytay kto chce *Kroyniki* co ię w *Polfzyczne* *działo* [...]. Iákie były *rofterki* iákie *frogie* *burdy*/ Ze *tákich* nie *miewáły* y *Tátárkie* *ordy*. Iáko wiele *miaft*/ *zankow*/ *ludzi* *poginęło* *RejZwierc* 249v, 235v; To *wielkie* *Prorocstwo*/ y *dziś* *doznáne*: *ięz* *kościóły* *ktore* *od* *Rzymfkiego* *Kościoła* *odeftzy* *poginęły*/ y w *błędy* *záfzły* *niezmierne*. *SkarJedn* 399, 383, 384; [Potym jako *puszczá* *rozrábiono*, a *wfti* *osiadły*, że *barci* *wiele* *poginęło* *LustrLub* 64; *GilPos* 75].

poginać przez co (1): y thego co było [w *dawnych* *czasach*] *piáno* *poginęło* *wiele* *przez* *ogień* *pogánfki* *BielKron* 335v.

poginać czym (2): *RejZwierc* 87v; *ftychacie* y *odáfzzych* [*królestwach*]/ *czym* *poginęli*? *BiałKaz* I.

W przeciwstawieniach: »poginać ... zost(aw)ać« (2): Tyś *Pánie* na *poczátku* *vgruntował* *ziemię*/ á *niebiofa* *ię* *iępráwy* *rák* *twoich*. *Onyć* *poginą*/ *ale* *ty* *zoftawáft* *BibRadz* *Hebr* 1/11; *WujNT* *Hebr* 1/11.

Przen: Nie spełnić się (3) : Wynidzieć iego Duch zniego/ a on się obroci do ziemié swoiey/ á na then czás poginą myśli iego GrzegŚm 3, 3 marg, 27.

3. Zagubić się, zawieruszyć się (o wielu); accidere PolAnt (11) : KwiatKsiąż H2 [2 r.]; Multa Ciceronis scripta non extant, Wiele xiąg Ciceronowych poginęło. *Mącz 418c; RejZwierc [275]v; BudBib 2.Mach 2/14; Włodarze tego pilnować máią/ [...] áby gwity nie poginęły GostGosp 42, 122.*

poginąć komu (1): A gdy poginęły Oflice temu Cyfowi/ rzekł do syná: Weźmi z sobą chłopcá iednego á idź szukác Oflic *BielKron 63v.*

poginąć czym (2): Wiele też znamienitich kxiąg popiśał, ktore niedbałością ludzką poginęły. *BielŻyw 58, 96.*

Zwrot: »marnie poginąć« (1): Kupiec profzy gdy vmrzę ífby rzeczy iego Marnie niepoginęli. *RejKup 12v.*

4. Zniknąć, zaniknąć (o wielu) (2) :

poginąć od czego (2): FalZioł III 3d; Byłby wam był ná głowę kálkus známienity. Y w brodzieby od niego/ gnidy poginęły RejFig Bb7v.

[poginąć komu: A to ná pryśczce liczne lekarřstwo pewne/ Náwierć žiela Iářkołczego [...]/ á przykłáday ták vtartego ná zmazy liczne/ poginąć. SienHerb 513b.]

Synonimy: 1. polec, pomrzeć, umrzeć, upać, zniknąć; 3. przepać; 4. zniknąć.

Formacje współrdzenne cf GINAĆ.

Cf POGINĘŁY, POGINIENIE, POGINIONY